ԲԻԶԱՆԴԻՈՆ

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

ԲԻԶԱՆԴ ՔԷԶԵԱՆ

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Կ. Պոլսոյ եւ թէ դաւառաց համար

Տարեկան 7 մէճիտ

Վեցամսեայ 3½ »

Եռամսեայ 2 »

Օտար երկիրներու համար 40 ֆր.

Վեցամսեայ 20 »

Եռամսեայ 10 »

Թղթատարի ծախքը մեր վրայ, բաց ի Հօտի Լօքալէն։

Դրամի փոխարէն փոստային փուլ կ'ընդունուի՝ 115 ղրուշի փուլն 100 ղրուշի հաշուով։

Նամակները կ'ուղղուին առ ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆՆ

38, Պաալը Ալի Ճատեսի, Կ. Պոլիս։

ՔՍԱՆ ՓԱՐԱ

"پوزانتيون"

ارمنيجه يومى وسياسى غزته

صاحب امتياز ومدير مسؤلى

يوزانت كچيان

مطبعه و اداره خانه سى باب عالى جاده سنده ٣٨ نومرولو دائره مخصوصه دده

PUZANTION

Journal Arménien Quotidien,
Politique, Financier et Littéraire
Directeur–Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab Aali Djaddéssi, No. 38.
CONSTANTINOPLE

ՔՍԱՆ ՓԱՐԱ

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 148 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 1897 ԱՊՐԻԼ 28/10 ՄԱՅԻՍ — 8 ԶԻԼՀԷՃՃԷ 1314 · — 28 ՆԻՍԱՆ 1313 — Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 148

Կ. ՊՈԼԻՍ, ԱՊՐԻԼ 28/10 ՄԱՅԻՍ, 1897

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏՒԼԵԱՆԻ ԱՄԲԱՍՏԱՆՈՒԱԾ

Կ'կարծուէր թէ Օսմ. սպարապետը Լարիսայի և Թրիխալայի գրաւումէն ետքը պահ մը հանգիստ պիտի առնուր, որով Դիւանագիտութիւնը ժամանակ պիտի ունենար գործելու։ Բայց նախընթաց Երեքշաբթի վերջին օրերուն մէջ երեւցաւ թէ այնքան միայն հանգիստ առեր է որքան պէտք էր իր զօրքերը կեդրոնացնելու և թշնամիին նոր հարուածներ տալու համար։ Աչք բանալու ժամանակ չէ տուեր Հելլէնիզմին։ Զոր. Սմոլենսկիի վրայ դրուած յոյսերն ալ երկարաձեւ չեղան, զրկուելուցպէս նոր դաշինքի համար, որ վենեզուելայի «քաջարի պաշտպանութեան ուշադրութիւն» ստեղծ, պահ մը ուշադրացուցած էր Ազգ. Ժողովը։ Մի զմայ կնի լինկան Ֆարթալա, Վենեզուելոյ և ի վերջոյ Վոլօ, Պիբէռնէ եարքն առաջին Նաւահանգիստն Յունաստանի։ Ինչպես Բիւզանդիոնի Բ. ապագրութեան մէջ ծանուցինք Շբ. օր, Վոլօ առանց Ճակատամարտի գրաւուեցաւ Տէրուելանց ներկայացուցիչներուն հրաւէրովը, հելլէն զօրաց կողմէ թագուելէ և ապարատութեան մասնակից եարքը։ Հելլէն բանակն այժմ իր զեբաղոյն ճիգը պիտի թափէ Տամբոսի, կամ լաւ եւս՝ Ոլիմբոսի լերանց կողմը, կրճատելով Զէյթունի, որուն անմիջապէս կ'յաջորդեն Թեւմորլիի կիրճերը։

—Բայց ո՞վ է պատասխանատուն ձախողուածներու այս շարքին համար զոր կրեց Յունաստան, խիստ հարուած մ'ընդունելով իր պարզացման ու բարգաւաճման ընթացքին մէջ։ — Հելլէն ազգը բնազդաբար այս հարցումը կ'ընէ, և կ'փնտռէ նոյնով քաւութեան մը, ինչպես բնական է որ կ'ըլլայ ամէն հանրային աղէտէ ետքը։ Մ. Տէլհանի պարտաճալի խոստովանութիւն մ'ըրաւ, որով վրայ չտա կ'խօսի Աթէնքի լրագիրը և Եւրոպան մամուլն ատ տարաբաղդ Յայտարարեց թէ «ինք անձնապէս սկիզբէն իվեր հակառակ էր Պաութագմին, գիտնալով որ Յունաստան, մին մինակ թողուած, չի կրնար գլուխ եղնել Թուրքիոյ հետ, բայց իր անձնական համոզումը զոհեց՝ փրկելու համար արքայական Գերդաստանը. դի եթէ պատերազմ չհրատարակուէր, Թագաւորին հրաժարելը պէտք կ'ըլլար»։—«Բայց, կ'ըսեն իր հակակորդք, Յունաստանի պարտութիւնը նուազ ազետալի պիտի ըլլար քան Եօրիկոս Թագաւորին հեռանալն Յունաստանէ։ Ինչ ակոտութիւն Վարչապետի մը համար՝ իր համոզման հակառակ քաղաքականութիւնն մը հետեւիլ ազգային մեծ ճգնաժամի մը ատեն, գիտնալով որ Ազգն ի կրուան կ'առաջնորդուի։ Բանը դարձ ինչ էր Մ. Տէլհանի։ Մինէտ իր կառավարած Ազգին աչքը բանալու չէր սպառնացում վտանգներուն վրայ, ճշմարտութիւնն համարձակ դրուագելու չէր, քանի որ գիտէր թէ Յունաստանի այժերը բաւական չէին չափուելու զրոյի Տէրութեան այժերուն հետ։ Յեղափոխական էթնիքէ էդէրնա Կնկերութիւնն է եղեր որ կառավարեր է զմ. Տէլհանի։ Իր ամմանադրական պատասխանատուութիւն, իր հանրային կարծիքով, իր սահմարձակ համոզով պարծենցող երկրի մը մէջ, ուր բան մը գաղտնի չի մնար, Մ. Տէլհանի ինչպէս ըլլալիներ է կառավարութեան պաշտօնն ու իր վերահսկող ճանչցած հսանքէն բանուեր է, և անոր դէմ չարժելու փորձ չէ ըրեր։ Եթէ ամէն բան ճշդիւ իմաց տրուած ըլլար Թագաւորին, մինչ նա իր ազդեցութիւնը չէր գործածեր հոսանքը կասեցնելու համար։ Ուրեմն, Մ. Տէլհանի երկրպիմէ խաղ մը խաղացեր է, ճշմարտութիւնն աջքերը էն, ժողովրդականութիւն չափելու համար ազգին այժերը պատասխանելի ցուցուցեր է, և հիմակ որ տխուր՝ ողբալի՝ ճշմարտութիւնն երեւան ելաւ, իր պերազանց խնայողական հաւատովքն ընծայելու համար, կ'ուզէ հաւատացնել իր ունկնդիրներուն թէ ինք ամէն բան գուշակած էր։ Ի՞նչ անկեղծութիւն, ի՞նչ կարողութիւն»,—կ'ըսեն ընդդիմադիրները։ —Աչքի առջեւ բերելով պատասխանները չարքն որ ինկաւ այն դաշնայն, պատմական երերին և Ազգին վրայ, որուն ա՛յնքան պատասխան է Եւրոպոյ քաղաքականութիւնն, արդարև քննագատելի է Մ. Տէլհանի ընթացքն, եթէ կ'զուշակէր ամէն բան և առաջքը չառաւ, իր տրամադրութեան ներքեւ ունենալով հանդերձ կառավարութեան ամէն ոյժերն ու ապզեցութիւնը։

*** Բայց Մ. Տէլհանի դէմ արտայայտած զայրոյթը բան մը չէ բաղդատմամբ նոյն իսկ արքայական Գերդաստանին դէմ ցուցուած թշնամութեան։ այնպէս որ անհնար կ'համարուի որ Եօրկիոս Թագաւորն չարուհ նախէ մնալ Յունաստանի մէջ։ Շաբաթ օր ծանուցինք թէ գեղացիք կոխեր և աւերակեր են Ախալխա գաւառին մէջ Ազգին կողմէ գանձատանդին նուիրուած չքեղ բնակարանը։ Եկեղեցիներու մէջ երբ կարդը կազդայ արքայական Գերդաստանին համար աղօթելու, ժողովուրդը խմորվին դուրս կ'ելնէ, որ «Չէյնէփ»ին մէկ ուրիշ ձեւն է։ Ամէն տեսակ ամբաստանութիւնք կ'լսուին։ Ժողովուրդն անակ համոզուած է որ մեծերը «գինք մառնեցին», և թէ բանակին Թուղ չարուեցաւ վճռական յաղթանակ մը տանելու, որովհետեւ նահանջի անհարկի հրաման տրուեցաւ վճռական ժամուն։ «Ան՛ս փոխադարձ ամբաստանութիւնները կարդալով, մարդուն ծերը կ'արիւնի, և Աթէնքի լրագրերը մէկ կողմ նետելը կուգայ»։ կ'ըսէ հելլենասէր անգլ. Թերթ մը։

*** Ուրիշ հելլենասէր Անգլիացի մը Աթէնքէ հետեւեալը գրած է, ցոյց տալու թէ պատերազմական գործողութիւններն օ՛րըստ գէշ կ'կառավարուին հան։ — «Լրջօրէն պատերազմի պատրաստութիւն չունին։ Ամէն օր կ'հասկնայ թէ պատերազմի պատրաստուիլ կ'նշանակէ գումարներ, թնդանօթ, հրացան, փամփուշտ հաւաքել, նաեւ հագուստ։ Բայց սանկի բաներ մտածող չկայ հոս։ Մինչեւ որ պատերազմն հրատարակուեցաւ, դրէթէ բնաւ պատրաստութիւն կատարուած չէր՝ Թղ չտալու համար որ թշնամին թեսալիա արշաւէ։ Լարիսայի առջեւ քանի մը խրամներ փորուած, և մէկ-երկու հողային ամրոց չհնուած էին, բայց պատերազմին հրատարակուելէն 10 օր ասոր, ո՛չ ոք բան մըն ալ գործածելի էր մարտկոցներ և ամրոցներ կանգնելու համար ի պաշտպանութիւն այն կիրճերու որոցմէ Թուրքերը կրնային թեսալիա թափանցել՝ 5-6 տեղէ միանգամայն։ Եղած բոլոր պատրաստութիւնը Մակեդոնիա արշաւելու համար էին։ Մէն մի զինուոր իր յատուկ դիծն յօրինած էր։ . . Սելանիկի վրայ քալելու համար։ Բայց նոյն իսկ Մակեդոնիա արշաւելու պատրաստութիւնք իսկ անբաւական էին։ Զինուորական մանագէտ մը, դանազան կեդրոններն աչքէ անցուցած ըլլալով, կ'տեղեկագրէ թէ զինարանի մը մէջ, որ թնդանօթարանի գնդապետի մը անօքնութեան ներքեւ էր, հազիւ 50 անուոլ ռումբ կար, միայն մէկ հրեանի գաղտ թնդանօթներու և միայն մէկ հատ լեռնային թնդանօթ։ Թեսալիոյ բանակին գլխաւոր մթերատնային մէջ միայն 1,200 ռումբ կար։ Աթէնքի մօտ չատ լաւ վառօդարան մը կայ, բայց փամփուշտի անօթները դուրսէն պէտք է բերուէր։ Առնց բացառակ պէտք կայ։ քանի մը հարիւր հազար ապսպրուեցաւ Աւստրիա-յէն։ բայց աւստրիան կառավարութիւնն յապաղեցուց անոնց առաքումը։ Թնդանօթներուն պաշարն սպառած է, և ի Պրէտն սկսվատան գործարանի մը հրաման տրուեցաւ ամենայն ամաչպարանօք ռումբ թափելու։ Հիմակ Ա-թէնքի մէջ կան 18,000 պահեստք և 1885ին և 86ին վնասուրական ծառայութենէ արձակուած մարդիկ որք վերատին կանչուած են։ Ասոնք իրենց ա-մէն օրուան է՛ն հին զգեստներով կ'թափառին Աթէնքի փողոցներուն մէջ. դի ո՛չ հագուստ կայ ո՛չ զէնք որ կառավարութիւնն անոնց տայ և պատերազմի դաշտը զրկէ։ Կառավարութիւնն ի զոր դիմից տեղւոյս վաճառականներուն՝ կուսա կամ կերպաս խնդրելով համազգեստի համար։ Անշահատին և կուսական ձեռք մը երբե՛ք պիտի չերկնայ քիզ քաղեցելու, քիզ վայելելու և իր լանջքը քիզմով պճնելու։ Չէ՛ք կրնար, դուն միշտ կրնան պիտի մնաս ու կրնան պիտի մնանես, և քու բոլոր պահանջի փառքդ, գեղեցկութիւնդ, հրապոյրներդ՝ ատոնք ին երեւան չելած, քեզի հետ պիտի մեռնին, պիտի կրսուին։

*** Անցած օր փողոցին մէջ պզոիկ աղջիկ մը տեսայ, ցնծագնիներ հագած, որ ցուրտին կ'դողդողար կարմրակ այտերով, սեւորակ աչքերով, անուշ Նայուածքով սիրուն աղջիկ մ'էր վարդի կոկոնի մը նման թարմ ու գեղեցիկ։ բայց դէմքին վրայ մելամաղձին խաւերն կ'պարպէր, բայց սեւ ամպերը կ'ելլէին, կայծակները կ'տարան, և գոռալմեր... մարդը կ'տեսնէր, ձեռքը ծնօտին, կ'զոռ ականջներդ, սանկ նանկ ապտակները կ'մրջնէին, հովին նետուող անձրեւի կաթիլներ են. յանատաւոտ-ներն, ձրթօձներն (օլուգ) ալ սկսեր են վազել։ այսպէս ժամ մը. քիչ քիչ չառաչը կ'հանդարտի. չըսդէն պառաններն անատանելի կ'ըլլան հեռանց, մարդը չունչ կ'տանէ. արդիօք կարելա՞ անձրեւը... Նոյնան աղաւնիներն ալ ոտան դուրս կ'դրկէ հաւնալու . . . — «Կարեր է, հայրիկ, կարեր. քարակ, չատ քարակ մը կ'փափիւնայ»—«Անիծեալ լակատ, կ'պոռայ չհատտակը, տուներնիս ուրդուն էմ է այ»։ Աւրդ չէ՛ թէ տունն, այլ ազատութիւնը։ Սակայն ջուրերը նուազ են այս տարի։ Ազրեարներն հզերգները պարտերնով չեն գետահերեր։ Գիւղացիք որ Բիւզանդիոնի գետագէսին չափ աղեկ գիտեն թէ ձիւներու պատաճութեան արդիւնքն է այն նուազութիւնն, կ'բացատրեն թէ ջուրերի արտերուն համար այս ջուրերուն ըրածը չեն կրնար ընել անձրեւները։ Մանաւանդ բանջարեղէններն առ տարի քիչ մը սուղ պիտի ըլլան. բայց նոյնիսկ գորներն վրայ է և անկա ածան է։ Բիչն (60–70 օխա) 36-40 ղրուշ առ այժմ։

*** Ջուրերուն սակաւութիւնն արգելք պիտի չըլլար բնաւ որ միւս ջուրերը, սրսուակ-աղբիւրները գէթ առատ ըլլային, և անտարակոյս «չինչեն ջուրը պիտի տնկեն»։ մեր Խարբերդի պատասխան աղջկանը, աղբիւրակոխրուն մէջ, կաղամախիներու տակ «Խարբերդ աղջիկն» երգելով. սակայն սիրտ չկայ, տնա ինչ որ ձիւներուն ու ջուրերուն չափ պէտք է ու անհրաժէշտ ուժի կ'պակսի գործատարաբ։ Ըսել չեմ ուզեր թէ գինի և օղի խմելը վերջ գտեր է Խարբերդի մէջ, ո՛չ, արբեցողութեան աստիճանը չէ պակսած։ Այդ սեռակը, արտի և մոգի ապատրաստութիւններէն անջատ, մարմնոյ եւ ապրանքի պէտք մ'է այլ եւս՝ կիրք մը, սխորժակ մը որ որոց տուհաճ է։ Այս կողմէն ալ ապահովապէս միջնակարգ տեղ մը կ'բռնէ Խարբերդն, երբ Տիարպէքիրն ու Բաղուն անցնինք գրժբախտաբար։ Մեք այն խանդին կ'տնորհենք, որ ժողովրդեան մը վատառնութեան հզին է, երեսատարդնները կ'մղէ Բնութեան ծոցին մէջ պարելու և երգելու։ Հասարակային ցնծութեան այս հրաւերութիւնը կ'պակսի այս տարիներն. անհատին պէս ժողովուրդն ալ ունի կարծես իր ախտնդանոտ անբուն (անօգամ) պարբերական վիճակը։ եթէ պատահէր որ գրչիկը ուրիշ տարիներ, լայնօրէն ատեի պիտի ունենար խօսելու ո՛չ միայն զուարճութիւններուն վրայ, այլ անոնց չափազանցութեան վրայ ալ. մեղադրելի պիտի գանուէինք հասարակութիւնն որ կերակիները ձորին մէջ, գաւաթին չուրջը կ'սպառէր ֆէյֆով, առանց կըռոր մ'ալ կրթական կամ կրօնական լուրջ կուարճութիւններու փոյթ ընելու. սակայն այս տարի մեք ալ ձեզ նման պէտքը կ'զգանք կարծես ի նպաստ զուարճութեան Աստուծոյն ռէքլամներ ընելու, ինչպէս Աչարկիրէն Պ. Մանուէլեանի դիտողութեանց և ուրիշ տաքիւ մ'ալ հարկ համարած էինք։ Բէյֆը սակայն բանուկ չուկային կուգայ, վաստկցող խանութն է որ մարդը դէպ այգինները կ'դրկէ. իսկ այս տարի՝ միայն այն կարկամութիւնը բռնած է կարծես հրապարակի և առեւտրոյն ջիղերէն։ Տնտեսական հոգերն ամէն բանի գոյնը փոխել տուած են։ Գնացողներուն մէկը հետզհետէ կ'ամէ։ Մնացողներն ալ պարապ նստեր են։ ինչ որ հիմա կարելի է խանութի մէջ ալ ընել, քանի որ յաճախորդները պառկիլ կինը մառնորներուն պէս մի առ մի կ'հալածին։—Մարգար աղան Ա-բարկիրցի մ'է, որ 10 տարիներէ ի վեր Մէզիրէն հաստատուած է, տահաբին միւնեանց խանութին մէջ անդամագրութիւն կ'ընէ. հոս այս բառը կ'ըսեն լուսայատհոներուն ալ։ Հետեւաբար ինքը չէ անոնցմէ որ Պոլսոյ կամ Հալէպի մեծամեծ առեւտրուս փոխանակողներն ու թղթակիցներն են, գրոնք այլ եւս գոցուող ու գաղրող յարաբերութեանց յայտրդապէս՝ չան ու գէնի հաշիւը կ'փակեն. մէջխիէ, սահկ կ'սրէ, գլուխնիսկի կ'ծախէ, Թօքաթի ալտոր պարբերներէն կ'ծախէ, առելի ճիշդ՝ ծախողն էր, օրական 14-18 ղրչ.ի և ինչ որ տահաբին կառելի է, և այսպէս մինչև հիմա չէնքով չնորհքով ապրած՝ քիչ չատ ալ վատնած է. իսկ հիմա, թէ ուրք առածին համեմատ, «Անցած ժամանակներ կան որոց յիշողութիւնը կ'արժէ դրամ մը», հին վիճակը պատկերով ժամանակ կ'անցնէ խանութի սկղբ բարեկամներուն։ կ'արժէ որ իր խօսքերը, թէպէտ քիչ մը իր քաղաքին չատուկ կերպով, չատաչ ընթերք հոս, վասնզի սեղմ ու հակիրճ տեսութիւնն է գաւառահոս անցեալին ու ներկային տնտեսական վիճակին։—

«Չէ ախպար չէ՛, վաստակը մնաւ, մինչեւ չուրեւկուն պոչ հասիլը, մէճիտիէ մը ասրով չի գարը. անցած օր տէլեգրին մէզէլէին էի, ինչ թէմիզ սախեր, պղինձներ օխան 5 ղրչի տուին էՙ, ալ եՙվ (սիւ) տի առնայիմ պախըրներու. առ առներս տպէս չօ նատէ՞ կու. չարաճ՞ չեր ըլլար օր, Բաբելիոնդանի առներները, գէշերէն քովս չի գային 50 ղուլի, 60 ղուլի գասմիձա չ'առնային չրնձմէ, չինքի հս մարգու խէթը չէի դիտար, անուշ կու վարուին. պահ կըլլէր քառասունով յիցցունով. իսա ջէ որ ևկէ վաճանող ալբասերը կա՞յ հա, յիմիկն Ծառնդի, Զատկի 1000 ղրչի խպէս տոպրակ մը բերէր կու, յինձի կու յանձնէր. ի՞նչ գլօխ տալի նէ ան, հընայ վաստակը մնաւ, ադաւ։ Տունէն կըտինը քի Ա-մերիկա երթանք։ կենձոխ ծառնս տառնը յըլլէր՝ իքի պիր չեի ըներ ըմա, հընա երթամ ի՞նչ էրիմ. զօրութիւն չառնիմ, փարան չօգտիր, լեզու չիտիմ. դուն ըսէ քի քիչ մը առաւտուրը յոցուն որ կինէ հոս տպրինք. հանկցա՞ր ադաւ։ —Բահանաներ ալ կան որ չէ թէ չեն կրնար ժինել վանկերուն այլ եկեղեցիներն ու ծուխն են որ կ'պակսին խրնոց. իսկ թէ երբեմն գիւղերու մէջ ոչ աչբաներ կայ, ոչ ժամ, և Լատին ու Բողոքական այս պակասը կ'լեցնեն, Հայ քրիստոնէական համար ոչ միայն պակսի այլ և ամէն կրօնական պէտքերու մասին ասի կ'նշանակէ թէ քահանաներ պէտք են և չա՛ս պէտք են։ Բայց տահաբին Ա.ետասան կարդալ չգիտցող չահանանե՞ր պրգիօք։

ԳՐԱԿԱՆ ՆԻՒԹԵՐ

ՂԱՐԳՆ ԵՒ ԱՂՋԻԿԸ

Փոքրիկ պատմէք մ'ուներնք որուն մէջ վարդատունկ մը կայ, որ գարնան սկսեալ մինչև ձմեռ—բերան չարունակ վարդ կ'բանայ, խոշոր, գեղեցիկ, հոտաւէտ վարդեր, կուսական լանջքերու վրայ զեսեղուելու արժանի։ Պարտէզին ուրիշ բոլոր ծաղիկները չորցած են հիմա, ծառերու բոլոր տերեւները թափած, բնականաբար ձմեռուան պատճառաւ։ Բայց այս ընդհանուր աւերման մէջ վարդատունկը գլխիվ անոգի, կախ-կանանչ կ'ինայ, և ինչ որ աւելի տարօրինակ է, կոկոն մ'ունի, կարմրագոյն սիրուն կոկոն մը, փափուկ, երկուտ երեւոյթով, որ կարծես դաղար կ'տարտայ ձիւնին ու ցուրտին տակ։ Այս կոկոն վարդնիին աչնանավերջի յեսին արտագրութիւնն է, որ սակայն յանկարծակաս ցուրտին վրայ գալովը՝ չկընալով բացուիլ, անկէ ի վեր այնպէս կ'կենայ անոգ, արհամարհելով ձմեռն ու ցուրտը, միշտ պատհելով իր կենդանի գործը։ Ամէն օր գայն տեսնողը կ'կարծէ թէ բացուելու վրայ է, բայց չի բացուիր ու միշտ կոկոն կ'մնայ, պարզելով յոխտնեական երեսատարդութիւն մը։ Երբ ձմեռն իր ցուրտերուն հետ մէկտեղ անցնի և յաջորդէ գարունը, ծաղիկներու եղանակն, իր մեղմանոյշ և գաղջաւէտ օդովը, արդիօք այդ կոկոնը պիտի բացուի՞։ Զեմ յուսար։ Անոր կենդանի, գեղեցիկ երեւոյթէն պէտք չէ խաբուիլ։ Ծուրան, եղեամք ծծած են ու տակաւին պիտի ծծեն, պիտ՝ սպառին անոր

ԳԱԼԻՒԱՅԻՆ ԳՐՈՒՆԻԿ

ԴԱՇՏԻՆ ԵՒ ՇՈՒԿԱՅԻՆ

ԽԱՐԲԵՐԴ, 20 Ապրիլ 97.

Օրուան չատ կարեւոր և չատ խօսուած բանը գիաէ՞ք թէ ո՛րն է։ Հետևանները չերթնաք · ամպրին ու անձրեւներն են։ Թիւզային անոնց կ'նայի, իսա՛ կ'սպասէ երբոր աչքերը գեսնէն, սրամայր խոփին ու բահչէ ուրիշ կողմ դարձնելու ժամանակ կ'տեսնեայ։ Եւ անձրեւները, մինչեւ հիմա, ապրիլ 20, եկած են ո՛չ անրնդհատ առատութեամբ որ խմեցնեն ու փոեցնեն սերմանիքն, աւելի խոտ, յորդ քան զոբրեն տան. ո՛չ հեղհեղատարափ, կարկտահան որ աւրչակեն արտերն ու ծառերուն ծաղիկները թափեն, այլ ոտի տան օր արեւ, օր ս՛անձրեւ, բայց այն մարգարտաշող մաղուածքով մամասին վրայ, որ Վէրթէրի Շարլօթին աչքերէն արցունք կ'բերէր եւ կաթիլքն ալ հատիկ մը։ ո՛վ Գլօբչաօք։ Տեղական հայեացքով որ աւելի անտեսական է քան գեղագիտական, գաւառացի մատրաղպին «էվ երթանն» է այս մանրացող անձրեւն, որուն հեչ բան կ'զօգան իսաքները «վէր Ալլահըմ, վէր»։ Ծորենատերը, կ'ըսեն, եբաշտութեան վրայ ուբաս, արեւին պէս պայծառ, սենեակին անկիւնը խաւիին վրայ փուռած կարմիր գինին կ'պարպէր, բայց սեւ ամպերը կ'ելլէին, կայծակները կ'տաբան, և գոռալմեր... մարդը կ'տեսնէր, ձեռքը ծնօտին, կ'զոռ ականջներդ, սանկ նանկ ապտակները կ'մրջնէին, հովին նետուող անձրեւի կաթիլներ են. յատահասուելէն, ձրթօձներն (օլուգ) ալ սկսեր են վազել։ այսպէս ժամ մը. քիչ քիչ չառաչը կ'հանդարտի. չըսդէն պառաններն անատանելի կ'ըլլան հեռանց, մարդը չունչ կ'տանէ. արդիօք կարելա՞ անձրեւը... Նոյնան աղաւնիներն ալ հիմա ա՛նդան սիրուն ու գիգիկի, միեւնոյն գժբախտ ճակատագիրը չունին մէջերնին։ Այս խեղճ պտիկը՝ բախտին ամէն դառն քմահաճոյքներուն յաղթելով, ամէն տեսակ թշուառութիւններէ անցնելով օր մը աղջիկ պիտի ըլլա՞յ։ Ինք փոփոկ, տկար էակ մը, այնքա՛ն պզոիկ հասակի մէջ խնամող ձեռքերէ զրկուած, փողոցը նետուած, պիտի կրնա՞յ դիմանալ անօթութեան, մերկութեան, և այն ամէն ատամպանքներուն որոնք տակաւին իրեն կ'սպասեն քանի որ այս վիճակին մէջ Թողուի։ Ա՛հսո՛ս, տարակուսելի է։ Հէ՛ք աղուոր աղջիկ, դուն երբեք չըքնաղ կոյս մ'ըլլալու պիտի չժամանես, քու այդ անուշ, գեղեցիկ Նայուածքէ՛ որ ապագային երխտասարդական սրտերու մէջ մոլեգին զգացումներ հրահրելու ատնմանած է, ո՛հ, չատով պիտի մարի, խաւարի։ այդ վարդ այտերուդ վրայ ամիհնեին սիրոյ տաք համբոյր մը պիտի չհանդչի. այդ նուռ չրթներէդ դուրս բնա՛ս սիրոյ անոյշ վանկեր չպիտի թռչուին, այդ գեղեցիկ մազերդ ամհնեին բանի մը պիտի չը ծառայեն, այդ չուշան կուրծքիդ վրայ երբե՛ք պիտի չերկարձանան այն խառնիչ ուռերգներն, ու սիրտդ, կուսական անմեղ սիրտդ, բնաւ պիտի չըբանիկ անոյշ յուզումներու եղբայնի, և յաւիտեան անգիտակ պիտի մնայ այն հեշտ զգացումներուն զոր սիրոյ կոչը կ'բանկչնէ։ Եւ քու բոլոր պահանջի ձիրքերդ, հրապոյրներդ, զգացումներդ ոքանչ իրենց բովանդակ հմայքովնը երեւան պիտի գալու էին եթէ կառարեալ աղջիկ ըլլալու ժամանակը, ափսո՛ս, գժբախտ պզոիկ աղջիկ, այդ գեղեցիկ մատաղ մարմնոյդ և սրտիդ հետ չուտով պիտի թաղուին սեւ հողին տակ, և յաւիտեան կորսուին։(*)

ՅՈՎՀ. ԴԱՒԱՆՃԵԱՆ

(*).— Այս արտայայտ նկարագիրը զոր կ'ընէ մեր պերճախօս աչխատակիցը՝ կ'յուսանք որ չատ մը մարդասէրներ զլխի մը պիտի ըլլայ Մ. Պատրիարք Հօր յորդորներուն համեմատ որպէս և որքանհնար օրդեգրելու և ընկերութեան օգտակար անդամներ հանդիսացնելու։ Մ. ԽՄԲ.

ալ ունի կարծես իր ախտնդանոտ անբուն (անօգամ) պարբերական վիճակը։ եթէ պատահէր որ գրչիկը ուրիշ տարիներ, լայնօրէն ատեի պիտի ունենար խօսելու ո՛չ միայն զուարճութիւններուն վրայ, այլ անոնց չափազանցութեան վրայ ալ. մեղադրելի պիտի գանուէինք հասարակութիւնն որ կերակիները ձորին մէջ, գաւաթին չուրջը կ'սպառէր ֆէյֆով, առանց կըռոր մ'ալ կրթական կամ կրօնական լուրջ կուարճութիւններու փոյթ ընելու. սակայն այս տարի մեք ալ ձեզ նման պէտքը կ'զգանք կարծես ի նպաստ զուարճութեան Աստուծոյն ռէքլամներ ընելու, ինչպէս Աչարկիրէն Պ. Մանուէլեանի դիտողութեանց և ուրիշ տաքիւ մ'ալ հարկ համարած էինք։ Բէյֆը սակայն բանուկ չուկային կուգայ, վաստկցող խանութն է որ մարդը դէպ այգինները կ'դրկէ. իսկ այս տարի՝ միայն այն կարկամութիւնը բռնած է կարծես հրապարակի և առեւտրոյն ջիղերէն։ Տնտեսական հոգերն ամէն բանի գոյնը փոխել տուած են։ Գնացողներուն մէկը հետզհետէ կ'ամէ։ Մնացողներն ալ պարապ նստեր են։ ինչ որ հիմա կարելի է խանութի մէջ ալ ընել, քանի որ յաճախորդները պառկիլ կինը մառնորներուն պէս մի առ մի կ'հալածին։—Մարգար աղան Ա-բարկիրցի մ'է, որ 10 տարիներէ ի վեր Մէզիրէն հաստատուած է, տահաբին միւնեանց խանութին մէջ անդամագրութիւն կ'ընէ. հոս այս բառը կ'ըսեն լուսայատհոներուն ալ։ Հետեւաբար ինքը չէ անոնցմէ որ Պոլսոյ կամ Հալէպի մեծամեծ առեւտրուս փոխանակողներն ու թղթակիցներն են, գրոնք այլ եւս գոցուող ու գաղրող յարաբերութեանց յայտրդապէս՝ չան ու գէնի հաշիւը կ'փակեն. մէջխիէ, սահկ կ'սրէ, գլուխնիսկի կ'ծախէ, Թօքաթի ալտոր պարբերներէն կ'ծախէ, առելի ճիշդ՝ ծախողն էր, օրական 14-18 ղրչ.ի և ինչ որ տահաբին կառելի է, և այսպէս մինչև հիմա չէնքով չնորհքով ապրած՝ քիչ չատ ալ վատնած է. իսկ հիմա, թէ ուրք առածին համեմատ, «Անցած ժամանակներ կան որոց յիշողութիւնը կ'արժէ դրամ մը», հին վիճակը պատկերով ժամանակ կ'անցնէ խանութի սկղբ բարեկամներուն։ կ'արժէ որ իր խօսքերը, թէպէտ քիչ մը իր քաղաքին չատուկ կերպով, չատաչ ընթերք հոս, վասնզի սեղմ ու հակիրճ տեսութիւնն է գաւառահոս անցեալին ու ներկային տնտեսական վիճակին։—

«Չէ ախպար չէ՛, վաստակը մնաւ, մինչեւ չուրեւկուն պոչ հասիլը, մէճիտիէ մը ասրով չի գարը. անցած օր տէլեգրին մէզէլէին էի, ինչ թէմիզ սախեր, պղինձներ օխան 5 ղրչի տուին էՙ, ալ եՙվ (սիւ) տի առնայիմ պախըրներու. առ առներս տպէս չօ նատէ՞ կու. չարաճ՞ չեր ըլլար օր, Բաբելիոնդանի առներները, գէշերէն քովս չի գային 50 ղուլի, 60 ղուլի գասմիձա չ'առնային չրնձմէ, չինքի հս մարգու խէթը չէի դիտար, անուշ կու վարուին. պահ կըլլէր քառասունով յիցցունով. իսա ջէ որ ևկէ վաճանող ալբասերը կա՞յ հա, յիմիկն Ծառնդի, Զատկի 1000 ղրչի խպէս տոպրակ մը բերէր կու, յինձի կու յանձնէր. ի՞նչ գլօխ տալի նէ ան, հընայ վաստակը մնաւ, ադաւ։ Տունէն կըտինը քի Ա-մերիկա երթանք։ կենձոխ ծառնս տառնը յըլլէր՝ իքի պիր չեի ըներ ըմա, հընա երթամ ի՞նչ էրիմ. զօրութիւն չառնիմ, փարան չօգտիր, լեզու չիտիմ. դուն ըսէ քի քիչ մը առաւտուրը յոցուն որ կինէ հոս տպրինք. հանկցա՞ր ադաւ։ —Բահանաներ ալ կան որ չէ թէ չեն կրնար ժինել վանկերուն այլ եկեղեցիներն ու ծուխն են որ կ'պակսին խրնոց. իսկ թէ երբեմն գիւղերու մէջ ոչ աչբաներ կայ, ոչ ժամ, և Լատին ու Բողոքական այս պակասը կ'լեցնեն, Հայ քրիստոնէական համար ոչ միայն պակսի այլ և ամէն կրօնական պէտքերու մասին ասի կ'նշանակէ թէ քահանաներ պէտք են և չա՛ս պէտք են։ Բայց տահաբին Ա.ետասան կարդալ չգիտցող չահանանե՞ր պրգիօք։

ՏՈՊԱՀԱՆՈՒԹԻՒՆ «ԱՐՇԱԼՈՒՅՍ»
ՆԻՒՅՈՐՔ, 23 Նարիլ 97
Տ՝ Ոճ՝ Ֆրանսա, Թրոսթ-Ստրիթ Ն՝ 24
Թե՛ թերթ եւ թե՛ գրութիւնները պէտք է ուղղուին հետեւեալ հասցէին։
Ի միջի այլոց կը հաղորդենք մեր ընթերցողներուն, որ Ամերիկայի մէջ գտնուող մեր թղթակիցներէն եւ ոչ մէկը մեզ ոեւէ տեղեկութիւն չէ ղրկած Ռուսիոյ մէջ տեղի ունեցած Ազգային ժողովի մասին։ Ուստի մենք ստիպուած ենք ամերիկեան թերթերէ քաղել մեր տեղեկութիւնները։ Ասոնք ալ ամենքն ալ միեւնոյն աղբիւրէն կ՝առնեն իրենց տեղեկութիւնները, որ է Նիւ-Եորքի «Ասոսիէյթըտ Փրես» հեռագրական գործակալութիւնը։ Ասոր համար ալ ամերիկեան թերթերուն մէջ կարդացուածները միեւնոյն են։ Ուրիշ աղբիւր չունինք։ Ասոնք ալ ամենքն ալ միեւնոյն կերպով կը գրեն։ Ուրեմն ինչո՞ւ համար մենք ալ նոյնը գրենք։ Ինչո՞ւ համար մեր ընթերցողները ձանձրացնենք։ Ինչո՞ւ համար մեր ժամանակը եւ մեր տպագրութեան տարածութիւնը վատնենք։ Ինչո՞ւ համար մեր ընթերցողներուն ուշադրութիւնը դարձնենք այն բաներուն վրայ, որոնք ամենքն ալ գիտեն։ Ինչո՞ւ համար մեր ընթերցողներուն ուշադրութիւնը դարձնենք այն բաներուն վրայ, որոնք ամենքն ալ կարդացած են

Շաբաթ օր ժամ. ներկայ եղան մեծ թիւով հարցասէրներ մեր հրատարակութեան մէջ։ Պարոն Ս. Պետիկեան կարդաց իր ուսումնասիրութիւնը Ս. Գրոց մասին։ Ս. Գրքի ներշնչեալ լինելը ապացուցանելէ յետոյ, ան ցոյց տուաւ թէ ինչպէս Ս. Գիրքը կը մեկնուի ներքին ներշնչման լոյսին տակ։ Ան ըսաւ թէ Ս. Գիրքը ամենէն հին գրուածքն է, որ ունինք մեր ձեռքը։ Ան ունի 66 գիրք եւ բոլորն ալ ներշնչեալ են Աստուծոյ կողմէ։ Ս. Գիրքը կը բաժնուի երեք մասերու, Հին Կտակարան, Նոր Կտակարան եւ Ապոկրիֆ։ Հին Կտակարանը 39 գիրք ունի, որոնք գրուած են Եբրայեցերէն լեզուով։ Նոր Կտակարանը 27 գիրք ունի, որոնք գրուած են յունարէն լեզուով։ Ապոկրիֆները ալ 14 գիրք ունին, որոնք գրուած են յունարէն լեզուով։ Ս. Գիրքը ունի 3 տեսակ ներշնչում, մարդկային, մասնաւոր եւ աստուածային։ Ս. Գիրքը ունի 4 տեսակ իմաստ, բացատրական, բարոյական, խորհրդական եւ մարգարէական։ Ս. Գիրքը կը բաղկանայ 3 մասերէ, Ներածութիւն, Մեկնութիւն եւ Ամփոփում։ Ներածութեան մէջ կը խօսուի գրուածքին մասին, թէ ինչ է, ինչպէս գրուած է, ինչ նպատակով գրուած է, ինչ ոճով գրուած է, ինչ ժամանակ գրուած է, ինչ տեղ գրուած է, ինչ լեզուով գրուած է, ինչ ձեւ

ՅԱՍԿՈՑԴՈՑ

ՀԱՅԱՑ ՊԱՏՄԱԳՈՅԺ

— Ես ինչպես տեսնում եմ, Ծովինար իմ դժբախտ քրոջ հետ ամուսնանալով, դու ինձ էլ ես ուզում քո կամքին հարկադրել, որ ես էլ ամուսնանամ քո ընտրած մարդու հետ, որ ես էլ ինձ դժբախտ զգամ, ինչպես քո քույրը։ Ես ասում եմ քեզ, որ ես ոչ մի կերպ չեմ ամուսնանալ Ալի-Ռզայի հետ, որովհետև ես նրան չեմ սիրում, ինչպես որ նա էլ ինձ չի սիրում։ Ես ասում եմ քեզ, որ ես ոչ մի կերպ չեմ ամուսնանալ Ալի-Ռզայի հետ, որովհետև ես նրան չեմ սիրում, ինչպես որ նա էլ ինձ չի սիրում։

— Ես ինչպես տեսնում եմ, Ծովինար իմ դժբախտ քրոջ հետ ամուսնանալով, դու ինձ էլ ես ուզում քո կամքին հարկադրել, որ ես էլ ամուսնանամ քո ընտրած մարդու հետ, որ ես էլ ինձ դժբախտ զգամ, ինչպես քո քույրը